

تدوین فرآیند خلق فضاهای شهری قرائت‌پذیر و عوامل مؤثر بر آن مبتنی بر فهم و واکاوی نظریه‌های ترجمه؛ رهیافتی فرانظری

Developing the Process of Creating Readable Urban Space and its Affecting Factors based on the Understanding and Analysis of Translation Theories; a Meta-Theoretical Approach

مریم محمدی (نویسنده مسئول)

تاریخ ارسال:	تاریخ بازنگری:	تاریخ پذیرش:	تاریخ انتشار آنلاین:
۱۳۹۷/۰۸/۲۵	۱۳۹۸/۰۲/۳۱	۱۳۹۸/۰۷/۰۳	۱۳۹۹/۰۴/۳۱

چکیده

اهمیت خلق فضاهای واجد معنی (یا توجه به معنای فرهنگی فضاها) که آنها را قرائت‌پذیر می‌نماید، امری پذیرفته شده است. در واقع از آنجا که انسان در دایره‌ی معنایی متولد می‌شود و از آن طریق خود را باز می‌یابد؛ چنانچه در محیط‌های فاقد معنی یا واجد معنای غیرفرهنگی قرار گیرد، ضمن عدم ارتباط با آن، هویت وجودی خود را نیز از دست خواهد داد. در این میان، بر عهده‌ی طراح شهر است که در خلال تولید متن کالبدی، نقش ترجمانی مطلوبی را ایفا نموده و در فضای شهری دست به کدگذاری فرهنگی بزند. هدف مقاله‌ی حاضر، تدوین فرآیند گام‌به‌گام طراحی فضاهای شهری قرائت‌پذیر و شناسایی عوامل مؤثر بر ایجاد چنین فضاهایی است. به این منظور، از نظریه‌ی زبان‌شناختی (به‌عنوان یکی از پارادایم‌های نظری پسامدرن) استفاده خواهد شد. دلیل انتخاب این پارادایم، قابلیت‌های آن در پاسخگویی به مسئله‌ی افول معنی در معماری و شهرسازی است. در این مقاله، از مطالعات ترجمه به‌عنوان یکی از عرصه‌های دانشی و نظری مرتبط با پارادایم منتخب، بهره برده شده است. در واقع این نوشتار بر آن است تا با بهره‌گیری از نظریه‌های مطرح در مطالعات ترجمه، و بررسی و فهم دقیق آنها، به هدف غایی پژوهش دست یابد. با توجه به موارد بیان شده، پژوهش حاضر در مرحله‌ی بررسی نظریه‌های مطرح در مطالعات ترجمه، از رهیافت فرانظریه بهره برده است. به این معنی که با واکاوی نظریه‌ها (نظریه‌های سنتی و مدرن در مطالعات ترجمه)، مبتنی بر تکنیک‌های این رهیافت، چون تحلیل تاریخی و مقایسه‌ای، آنها را واکاوی نموده و از خلال این بررسی، نحوه‌ی کاربست آنها را در تدوین فرآیند مورد نظر در طراحی شهری (براساس روش استدلال منطقی) تدوین نموده است. نتایج تحلیل فرانظری نشان می‌دهد، نظریه‌ی مدرن ترجمه و رویکرد ترجمه‌ی فرهنگی، که به ترجمه‌ی ارتباطی منجر می‌شود، رویکردی مطلوب در تولید یک متن فرهنگی در شهر است. با انطباق فرآیند ترجمه در نظریه‌ی مدرن ترجمه، با فرآیند طراحی فضاهای شهری واجد معنا، روند گام به گام خلق فضاهای شهری قرائت‌پذیر تدوین شده است. بر این اساس، طراح شهر لازم است، ضمن شناسایی حیطه‌ی فرازبانی فضا و شهر، زبان مبدا را تجزیه و تحلیل نموده و با در نظر گرفتن فیلتر فرهنگ و گفتمان‌های قدرت و ایدئولوژی، نشانه‌ها و معانی نهفته و قابل درک در فضا را شناسایی کرده و دست به ترجمه‌ی فرآیندمحور در محیط بزند.

واژه‌های کلیدی:

متن، نظریه‌ی ترجمه، فرانظریه، فرآیند، فضای شهری قرائت‌پذیر.

۱- مقدمه

ترجمه در این شاخه‌ی مطالعاتی می‌تواند راهگشا باشد. بدین ترتیب نوآوری پژوهش حاضر، استفاده از نظریه‌های مطالعات ترجمه در حوزه‌ی نظری طراحی شهری و همچنین تدوین فرآیند و عوامل مؤثر بر طراحی فضاهای شهری قرائت‌پذیر، منطبق بر فهم و واکاوی نظریه‌های مطرح در مطالعات ترجمه (منطبق بر رهیافت فرانظری) و کاربست آنها در تدوین فرآیند مد نظر پژوهش است.

۲- روش و متدولوژی پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به هدف مقاله، پژوهشی تحلیلی است. این پژوهش از فرانظریه به‌عنوان یکی از گونه‌های رهیافت فرامطالعه^۱ بهره برده است. در اینجا لازم است تا اندکی در رابطه با تعاریف این رهیافت، انواع فرانظریه‌پردازی و همچنین انواع تکنیک‌های مورد تأکید آن شرح داده شود. با توجه به توضیحاتی که در ادامه آورده خواهد شد، نوعی از فرانظریه‌پردازی که مورد توجه این نوشتار می‌باشد، فهم عمیق نظریه‌ها است و روش مورد استفاده برای واکاوی نظریه‌ها، روش تحلیل مقایسه‌ای و تاریخی خواهد بود.

تعاریف متعددی از فرانظریه^۲ ارائه شده است. برای مثال از دید توماس کوهن (۱۹۷۰)، به‌عنوان یکی از متقدمین این حیطه، فرانظریه، بررسی تحولات علم و جابه‌جایی پارادایم‌های علمی است و بدین سان هدف فرانظریه، دسته‌بندی پارادایم‌های علمی است (Ekhlasi & Khaksar, 2015, 47). در این میان طبق نظر ژانو، فرانظریه، شیوه‌ی اجرای فرامطالعه است. مطالعه‌ی درجه‌ی دوم یا مطالعه‌ی مطالعه. این شیوه در اصل اشاره به مطالعه‌ی دور دومی یا عمیق‌تر دارد. درحالی که مطالعه‌ی دور اول، پدیده‌ی مورد نظر را تحلیل می‌کند، مطالعه‌ی دور دوم، علل شکل‌گیری پدیده‌ی مورد نظر را مورد تحلیل قرار می‌دهد (Boostani, Pooladi & Tavasol Rokn Abadi, 2019, 26). به‌طور کلی، فرانظریه، حوزه‌ی وسیعی را شامل می‌شود: مطالعه‌ی منابع، پیش‌فرض‌ها و زمینه‌ها، مطالعه‌ی فرآیند نظریه‌پردازی، تحلیل روش‌ها، یافته‌ها و نتایج و نیز کاربرد نظریه‌ها (Lotfizadeh, Ebrahimi & Ebrahimi, 2010, 44).

فارغ از انواع تعاریف، به‌صورت کلی ابعاد فرانظریه می‌تواند مشتمل بر یکی از انواع: تحلیل نظریه‌ها، نظریه‌ای درباره‌ی نظریه‌ها، تلفیق‌کننده‌ی نظریه‌های مختلف و یا واکاوی و ساختارشنکی نظریه‌ها باشد. در دسته‌بندی دیگری (Lotfizadeh et al., 2010, 46 adapted from Craig, 2009)، دو رویکرد اساسی در ارتباط با فرانظریه طرح شده است: تلفیقی و واکاوانه. در این میان دیدگاه ریتزر که در میان آراء نظریه‌پردازان از مقبولیت بسیاری برخوردار است، انواع

اهمیت خلق فضاهای شهری قابل درک و قرائت‌پذیر، بر هیچ‌کس پوشیده نیست. در واقع انسان‌ها در صورتی با یک محیط رابطه برقرار خواهند کرد که پیام‌های موجود در آن، در سپهر معنایی آنها باشد. این مهم نشان‌دهنده‌ی اهمیت توجه به معانی فرهنگی در طراحی محیط است. این پژوهش با تکیه بر این امر و اهمیت این موضوع، در پی آن است تا فرآیند تولید چنین فضایی را مبتنی بر پارادایم زبان‌شناختی تدوین نماید. علی‌رغم اهمیت این موضوع، دوره‌ی زمانی مدرن، برهه‌ای بوده است که در آن افول و نقصان معنا اتفاق افتاده است. از این‌رو، در انتقاد به رویکرد مدرنیستی، نظریه‌پردازان در جستجوی راه‌حل‌های مختلف به‌منظور برخورد با این مسئله، برآمده‌اند. بدین ترتیب، در انتقال از نظریه‌ی مدرن به نظریه‌های پسامدرن، با طیف متعددی از پارادایم‌های نظری طرح می‌شود که کیت زبیت (۱۳۹۷)، آنها را در دسته‌های پدیدارشناسی، نظریه‌ی زبان‌شناختی (مشتمل بر نشانه‌شناسی، ساختارگرایی، پساساختارگرایی، و اساسی)، مارکسیسم و فمینیسم طبقه‌بندی می‌کند. در میان این پارادایم‌ها، زبان‌شناختی در ارتباط با مقوله‌ی معنی، طرح و بسط یافته است.

در واقع احیای اندیشه در قالب پارادایم‌های زبان‌شناختی موجب شد تا موضوعات نقد فرهنگی پسامدرن تغییر و تحول یابند. در این میان، نشانه‌شناسی، ساختارگرایی و پساساختارگرایی در شکل‌گیری مجدد بسیاری از رشته‌ها و به‌ویژه کنش انتقادی مؤثر بوده‌اند. این پارادایم‌ها، توجهی دوباره و هم‌زمان به معنا و نمادگرایی در معماری و شهرسازی داشته‌اند. برای مثال از نقطه نظر زبان‌شناختی و در چالش با عملکردگرایی مدرن به مثابه‌ی عامل تعیین‌کننده‌ی فرم، این بحث مطرح شد که اژه‌های معماری و شهرسازی، فاقد هر گونه معنای ذاتی و درونی هستند، اما می‌توانند از طریق قراردادهای اجتماعی و فرهنگی بسط و گسترش یابند. بنابراین نظریه‌ی زبان‌شناسی، پارادایمی مهم در تجزیه و تحلیل یکی از دغدغه‌ی عمومی پسامدرن یعنی خلق و دریافت معنا است (Nesbitt, 2018).

بدین ترتیب، انتخاب این پارادایم در ارتباط با مسئله‌ی محوری این پژوهش، یعنی معنا است. در ادامه با توجه به آنکه هدف مقاله، تدوین فرآیند تولید فضاهای شهری قرائت‌پذیر است، از مطالعات ترجمه به‌عنوان یکی از شاخه‌های نظری زبان‌شناسی استفاده شده است. در واقع، به این دلیل که، طراح شهری در روند تولید متن کالبدی، نقشی ترجمانی داشته و به تفسیر و ترجمه دست می‌زند، بهره‌گیری از فرآیند

ترجمه، از نوع تاریخی و مقایسه‌ای خواهد بود. در ادامه پس از بررسی عمیق نظریه‌های مطرح در حیطه‌ی مطالعات ترجمه، با توجه به هدف و مسئله‌ی پژوهش، نحوه‌ی کاربست آن در فرآیند خلق فضاهای قرائت‌پذیر تدوین خواهد شد. در این گام در ابتدا با رویکرد تحلیلی، ناکارآمدی نظریه‌ی سنتی ترجمه در تولید فضاهای شهری قرائت‌پذیر بررسی خواهد شد و سپس مبتنی بر استدلال منطقی، دلایل استفاده از نظریه‌ی مدرن ترجمه و نحوه‌ی کاربست آن در تدوین فرآیند مد نظر، شرح داده می‌شود.

۳- فرانتزریه‌پردازی در مطالعات ترجمه

در این بخش، انواع نظریه‌های ترجمه، مورد واکاوی و بررسی عمیق قرار خواهند گرفت، تا زمینه‌ای برای تدوین و تدقیق فرآیند خلق فضاهای قرائت‌پذیر تعیین گردد. در بررسی عمیق نظریه‌های موجود در این حیطه، با توجه به دیدگاه کوهن، پارادایم‌های هر نظریه و با توجه به ماهیت فرانتزریه‌پردازی، رویکرد، روش و فرآیند مورد توجه در هر نظریه بررسی می‌گردد. پیش از بررسی نظریه‌های ترجمه، لازم است برخی از مفاهیم پایه‌ای در مطالعات ترجمه تبیین شوند. از آنجا که، متن نقطه‌ی شروع و نقطه‌ی پایان در انجام ترجمه است، لذا ارائه‌ی تعریفی از آن، شناسایی انواع و بررسی ویژگی قرائت‌پذیری به‌عنوان مهم‌ترین شاخصه‌ی آن اهمیتی دو چندان دارد.

متن، انواع و ویژگی قرائت‌پذیری آن: مفهوم متن در رویکردهای اثباتی، ساختارگرا و پساساختارگرا متفاوت است. اما در یک تعریف کلی، می‌توان متن را مجموعه‌ای از واقعیات دانست که به‌عنوان نشانه‌ها به کار می‌رود و به قصد انتقال معانی خاص به یک شنونده، در یک بافت معین انتخاب و تنظیم می‌شود. اما پرسشی قابل طرح این است که آیا متن تنها نوشتاری است؟ همان‌طور که در تعریف بیان شده، مشخص می‌گردد، متن می‌تواند نوشتاری، تصویری، کلامی و غیره باشد. برای صحه گذاشتن بر این موضوع، تعریف لوتمان از متن آورده می‌شود. وی معتقد است، متن مجموعه‌ی منسجمی از نشانه‌هاست که نوعی از پیام آگاهی‌دهنده را انتقال می‌دهد. متن در نظریه‌ی ادبی به هر چیزی گفته می‌شود که بتوان آن را خواند: چه کتاب ادبی، دستورالعمل آشپزی و یا تبلیغات سطح شهر، طرح بر روی لباس، نوع چینش صندلی‌ها در یک سخنرانی و مانند آن (Lotman, 1964). با این توضیح می‌توان متن را با رویکردهای مختلف چون جامعه‌شناسی هنر، روانکاوی ادبیات، زبان‌شناسی، هرمنوتیک، جامعه‌شناسی ادبیات و

فرانتزریه‌پردازی را در سه دسته، طبقه‌بندی می‌کند. این طبقه‌بندی تا حد زیادی به دلیل وجود تفاوت در نتایج نهایی است:

– نوع نخست، فرانتزریه‌پردازی، به‌عنوان ابزاری برای فهم عمیق‌تر نظریه^۳ است. این نوع، خود از چهار زیر نمونه‌ی اساسی تشکیل شده است: درونی-فکری/ درونی-اجتماعی/ برونی-فکری/ برونی-اجتماعی. در عین حال باید توجه داشت که تلاش‌های خاص فرانتزریه‌پردازانه می‌تواند ترکیبی از دو یا چند گونه از انواع نخست باشد.

– نوع دوم، فرانتزریه‌پردازی به‌عنوان پیش درآمدی برای توسعه‌ی نظریه^۴ است.

– و نوع سوم، فرانتزریه‌پردازی به‌عنوان منبعی برای چشم‌اندازهایی است که به نظریه‌ی علوم^۵ جامعیت می‌بخشد (Lotfizadeh et al., 2010, 46-48).

همان‌طور که پیش از این نیز بیان شد، در این مقاله، فرانتزریه‌پردازی از نوع نخست مورد توجه است. به این منظور انواع نظریه‌ها در مطالعات ترجمه، شناسایی و بررسی خواهند شد. موضوع مورد تأکید دیگر، روش‌های قابل استفاده برای انجام فرانتزریه به‌عنوان یک رهیافت است. به طور کلی سه نوع روش در این رابطه مطرح است: روش تحلیلی-تاریخی؛ روش تحلیلی-مقایسه‌ای؛ و روش تحلیل محتوا (Boostani et al., 2019, 33). در این میان، تحلیل تاریخی، در پی فهم این موضوع است که چگونه ایده‌ها و نیروهای تاریخی شکل گرفته و گسترش یافته‌اند. فرآیندهای اجتماعی-تاریخی می‌تواند، چارچوبی را برای فرمول‌بندی رهیافت جایگزین در خصوص موضوع مورد مطالعه ارائه دهد. تحلیل تاریخی کمک می‌کند با مد نظر قرار دادن عامل زمان، تغییرات فکری، بازشناسی شود. در روش مقایسه‌ای، از طریق مقایسه‌ی تفاوت‌ها و شباهت‌ها میان اندیشمندان یا نظریه‌ها، پدیده‌ی مورد نظر درک و کشف می‌شود. در واقع تفاوت‌ها کمک می‌کنند تا علل یا فاکتورهای پنهان پشت این فرآیند یا نظریه‌پردازی کشف شود. تحلیل محتوا، به‌عنوان تکنیکی است که به مفاهیم، آموزه‌ها و اصطلاحات می‌پردازد و برای مطالعه‌ی تفکرات نظریه‌پرداز یا نظریه‌مورد استفاده قرار می‌گیرد. این شکل از تحلیل در بررسی نگرش‌ها و ریشه‌های رهیافت نظریه‌پردازان سودمند بوده و محدود به تحلیل منابع ثبت شده از اندیشمندان برای درک عمیق‌تر نوشته‌های آنها می‌باشد (Boostani et al., 2019, 33-34). براساس توضیحی که در رابطه با انواع روش‌ها ارائه شد، روش مورد استفاده در بررسی نظریه‌های مطرح در مطالعات

مورد تأکید این مقاله را خواهند داشت. در ادامه بر مبنای ویژگی‌های نظریه چون اصول، رویه‌های انجام کار، از آن بهره برده خواهد شد.

۳-۱-۱- نظریه‌ی سنتی ترجمه (رویکرد خطی) در مقابل نظریه‌ی مدرن ترجمه (رویکرد غیرخطی)

بررسی‌های تاریخی نشان می‌دهد، پیش از دهه‌ی هشتاد میلادی، یک نظریه‌ی غالب در ترجمه وجود داشته است و آن هم ترجمه‌ی محض و یا ترجمه‌ی ساده بوده است (Delabastita, 2006, 55-56). این نظریه را، نظریه‌ی سنتی ارتباط دوگانه‌ی مبدا-مقصد (رویکرد خطی) می‌نامند. در مقابل این نظریه، نظریه‌ی جدید ترجمه، شبکه‌ی پیچیده‌ای از روابط چندگانه و بالقوه متنی را مد نظر قرار می‌دهد (Delabastita, 2006, 58). نظریه‌ی سنتی، بر زبان مبدا تأکید دارد و نظریه‌ی مدرن، بر مقوله‌ی فرهنگ در ترجمه و زبان مبدا و مقصد توأمان توجه دارد. در ادامه، به منظور روشن‌تر شدن تفاوت میان این دو نظریه، دسته‌بندی انواع ترجمه از دید نظریه‌پردازان مختلف که ذیل این دو نظریه کلی، قابل دسته‌بندی هستند ارائه می‌شود؛ این امر کمک می‌کند تا نگاه هر دو نظریه به مقوله‌ی ترجمه بهتر مشخص گردد.

نظریه‌ی سنتی ترجمه، با عبارتی چون ترجمه‌ی «درون زبانی» در دیدگاه رومن یاکوبسن (۱۹۵۹) انطباق دارد. در واقع ترجمه‌ی درون زبانی در مقابل ترجمه‌ی بین زبانی قرار می‌گیرد و مبتنی بر زبان مبدا است. همچنین عبارت ترجمه‌ی «پیدا (آشکار)»^۷ در دیدگاه جولیان هاوس^۸ (Monafi Anari, 2008; Mirza & Khanjan, 2006, 85) ترجمه‌ی «معنایی» در دیدگاه نیومارک (۱۹۸۱، ۵۲) (Mirza & Khanjan, 2006, 93)؛ و یا عبارت ترجمه‌ی «تحت‌لفظی»، در انطباق با نظریه‌ی سنتی ترجمه است. بررسی تعاریف مطرح شده توسط نظریه‌پردازان این حیطه نشان می‌دهد که این نوع از نظریه در مطالعات ترجمه با در نظر گرفتن رابطه و فرآیند خطی در ترجمه‌ی زبان مبدا به مقصد، ترجمه را بدون توجه به بافتی که متن در آن قرار دارد و ویژگی‌های فرهنگی آن مقبول می‌داند.

نظریه‌ی جدید ترجمه، نیز با عناوینی چون ترجمه‌ی «بین‌زبانی»^۹ در دیدگاه یاکوبسن (۱۹۵۹) انطباق دارد. همچنین عبارت ترجمه‌ی «ناپیدا (پنهان)»^{۱۰} در دیدگاه هاوس که به‌نوعی فیلتر فرهنگ را برای ترجمه مد نظر قرار می‌دهد (Monafi Anari, 2008; Mirza & Khanjan, 2006, 85)؛ عبارت ترجمه‌ی «ارتباطی» در دیدگاه نیومارک (از دید نیومارک، دسته‌بندی وی بر طبقه‌بندی هاوس برتری دارد (Mirza & Khanjan, 2006, 93))؛ و یا

جامعه‌شناسی زبان، بررسی و مورد کالبد شکافی قرار داد (Monadi, 2016, 29). به صورت کلی هر متنی دنیایی از اسرار را در خود نهفته دارد و هر خواننده‌ای، ارتباط متفاوتی با متن برقرار می‌کند که از انفعال در مقابل متن تا مخاطب فعال، متغیر است (Monadi, 2016, 28).

در این میان یک متن می‌تواند، چندین لایه را در بر بگیرد، بدین معنی که مشتمل بر لایه‌های تصویری، کلامی و موسیقایی باشد. برای نمونه فضای شهری یک متن چند لایه کالبدی، طبیعی و انسانی است و در عین حال متنی بصری و موسیقایی نیز هست. پرسش بعدی در ارتباط با ویژگی اصلی متن است؟ واقعیت این است که یک متن باید قابل درک باشد، چه به وسیله‌ی حواس مانند درک خطوط، اشکال و اشاره‌ها و چه به‌صورت ادراک پدیدارشناسانه مانند ادراک تصورات ذهنی. در عین حال با توجه به‌وجود آشکار و پنهان متن (Barekat, 2007, 34-35)، قرائت‌های متفاوتی از متن وجود دارد و قرائت عادی ۶ که پایین‌ترین سطح قرائت‌پذیری متن است از دید امبرتو اکو (۱۹۷۹، ۴۳) قرائتی است که در آن تنها لایه‌ی اول یا وجوه آشکار متن درک می‌شود (Barekat, 2007, 46).

۳-۱-۲- شناسایی انواع نظریه‌ها در مطالعات ترجمه

ترجمه، فرآیندی ارتباطی است که حداقل با دو زبان مختلف و شبکه‌ی گسترده‌ای از عوامل از جمله تفاوت‌های فرهنگی، تاریخی، سیاسی و ایدئولوژیک همراه است (Hatim & Manson, 1997). بنابراین ترجمه به نوعی فرآیند انتقال رمزهاست. به‌عبارتی در این فرآیند، یک متن از یک زبان مبدأ به زبان مقصد ترجمه می‌شود. باید توجه داشت که ترجمه تنها در ارتباط با متن نوشتاری تعریف نمی‌شود، به‌عبارتی ترجمه در متون غیرنوشتاری هم مورد توجه است.

به منظور تحلیل فرآیند نظریه‌های ترجمه، در ابتدا لازم است تا انواع نظریه‌ها در مطالعات ترجمه، شناسایی شوند. با بررسی به روش تحلیل تاریخی، دو نظریه‌ی کلی قابل تشخیص است که براساس دیدگاه دلاباستیتا، قابل بررسی در دو مقطع زمانی قبل از دهه‌ی ۸۰ و پس از آن هستند (Delabastita, 2006, 55-56). بررسی تفاوت‌های این دو نظریه، با روش تحلیل مقایسه‌ای انجام می‌شود. زمینه‌های مورد تأکید برای بررسی و فهم نظریه‌ها مشتمل بر بررسی پارادایم‌های مورد تأکید، فرآیند ترجمه، روش‌های مورد استفاده در هر نظریه و نگاه به متن یا بافت خواهد بود. نتیجه این بررسی نشان می‌دهد، کدامیک از نظریه‌های موجود، قابلیت کاربست در طراحی شهری و تحقق هدف

Table 1: Comparison of two production-oriented and process-oriented methods in translation theories (Mobaraki & Aminzadeh, 2014)

The process-oriented approach in the modern theory of translation	The production-oriented approach in
Descriptive	The traditional theory of translation
Functional	Prescriptive
Dynamic	Formal
Objective	Subjective

فرآیند ترجمه‌ی فرآیند محور در نظریه‌ی مدرن ترجمه از دید نایدا و تیرر مشتمل بر سه مرحله‌ی زیر است:

- تجزیه و تحلیل: ساختار دستوری و معنایی پیام موجود در زبان مبدأ بررسی می‌شود؛
- انتقال: مطلب بررسی شده در ذهن مترجم از یک زبان به یک زبان دیگر منتقل می‌شود؛
- تجدید ساختار: مطلب انتقالی تجدید ساختار می‌شود تا پیام نهایی در زبان مقصد به‌طور کامل پذیرفته شود (Monafi Anari, 2008).

۳-۱-۴- بررسی تفاوت نظریه‌های ترجمه از حیث پارادایم‌های شناخت‌شناسی

همان‌گونه که کوهن بیان می‌کند، فرانظریه‌پردازی در ارتباط با بررسی پارادایم‌ها است. بنابراین در این بخش، تفاوت میان نظریه‌های مطالعات ترجمه، از این حیث بررسی می‌شود. به‌طور کلی تحت تأثیر پارادایم‌های شناخت‌شناسی، نظریه‌های ترجمه قابل دسته‌بندی در دو الگوی ترجمه‌ی ساختارگرا یا کارکردگرا در مقابل ترجمه‌ی فرهنگی هستند و تحت تأثیر ظهور دو پارادایم عمده‌ی کارکردگرایی و پساساختارگرایی قرار می‌گیرند. دیدگاه کارکردگرایی که در نظریه‌ی سنتی ترجمه کاربرد دارد، صرفاً ساختار زبان، در متن مبدأ را مورد توجه و تأکید قرار می‌دهد و بنابراین در ترجمه، فرهنگ را مؤثر ندانسته و دست به ترجمه‌ی تحت الفظی می‌زند. «این درحالی است که از منظر کروی (۲۰۰۵) در رویکرد پساساختارگرایی که در نظریه‌ی جدید کاربرد دارد، ترجمه صرفاً از ساختار زبانی متن مبدأ حاصل نشده، بلکه هنجارها و آداب و رسوم زبان مقصد نیز در این فرآیند مهم است (Adapted from Khajeh & Khanmohammad, 2009, 29). این بدان معنا است که مفاهیمی چون روساخت و ژرف‌ساخت زبان که در مطالعات زبان‌شناسی نوام چامسکی مورد توجه قرار گرفته (Chomsky, 1965)، در الگوی پساساختارگرایی در مطالعات

عبارت ترجمه‌ی «آزاد»، در انطباق با نظریه‌ی جدید ترجمه است. در واقع می‌توان این نظریه از ترجمه را فرهنگی نامید.

۳-۱-۲- بررسی تفاوت نظریه‌های ترجمه از حیث تأکید بر متن یا بافت

همان‌طور که پیش از این در تعریف متن ارائه شد، متن مفهومی بسیار کلیدی در مطالعات ترجمه است، لذا به‌منظور بررسی مقایسه‌ای نظریه‌های مطرح در مطالعات ترجمه می‌توان از آن بهره برد. به‌صورت کلی، تفاوت‌های میان دو نظریه مطرح در مطالعات ترجمه، از حیث تأکید بر متن یا تأکید بر بافت است (بافتی که متن در آن قرار دارد). درحالی‌که، نظریه‌های سنتی، بر متن مبدأ تأکید دارند؛ در نظریه‌های نوین، بر همبستگی بین متن و بافت تأکید ویژه‌ای شده است (Delabastita, 2006, 59-60). در این میان برخی از نظریه‌پردازان چون جولیان هاوس (۱۹۹۷، ۲۰۰۹ و ۲۰۱۵) در قالب نظریه‌های جدید ترجمه، از رویکرد «بافت آفرینی مجدد» نام می‌برند. در واقع الگوی وی از سطح متن آغاز می‌شود، اما به تناوب از مرزهای محصور متن گذر کرده و به‌صورتی نظام‌مند، روابط متقابل میان مؤلفه‌های متنی و بافتی را صورت‌بندی می‌کند (Mirza & Khanjan, 2006). در این بین یکی از بینادین‌ترین مفاهیم زیربنایی الگوی هاوس، مفهوم «تعادل ترجمه‌ای» است. به‌عبارتی از دید وی، تعادل، محوری‌ترین مفهوم در ترجمه است. رویکرد تعادل‌مدار در واقع بر تعادل صوری تأکید نداشته و به‌عبارتی دقیق‌تر بر مفهوم «نقش تعادلی» تأکید دارد. به این ترتیب، از دید وی (۲۰۰۱، ۱۳۵): ترجمه عبارت است از جایگزینی متنی در زبان مبدأ با متنی که از نظر معنایی و کاربردشناختی در زبان مقصد، معادل است (Mirza & Khanjan, 2006, 88).

۳-۱-۳- فرآیند ترجمه

تا دهه‌ی ۱۹۸۰ و در نظریه‌ی سنتی، رویکرد به ترجمه، تولید محور و زبان محور بوده است (Mobaraki & Aminzadeh, 2014, 135). به این معنی که، ترجمه در قالب الگویی خطی و بدون مد نظر قرار دادن فیلتر فرهنگ یا زبان مقصد انجام می‌شده است. اما در نظریه‌ی جدید، تغییر از این الگو، به روش فرآیند محور^{۱۱} مورد توجه قرار گرفته است، این شیوه توصیفی، نقش‌گرا، پویا و ذهنی می‌باشد. تفاوت این دو شیوه در جدول ۱ ارائه شده است.

می‌نامند. در تصویر ۱ تفاوت میان نظریه‌های ترجمه از حیث ابعاد گوناگون مورد توجه قرار گرفته است.

ترجمه، مورد توجه هستند. به عبارتی ترجمه‌ی «ارتباطی» از اهمیت بیشتری برخوردار است. بر همین اساس است که برخی این نوع ترجمه را ترجمه‌ی فرهنگی

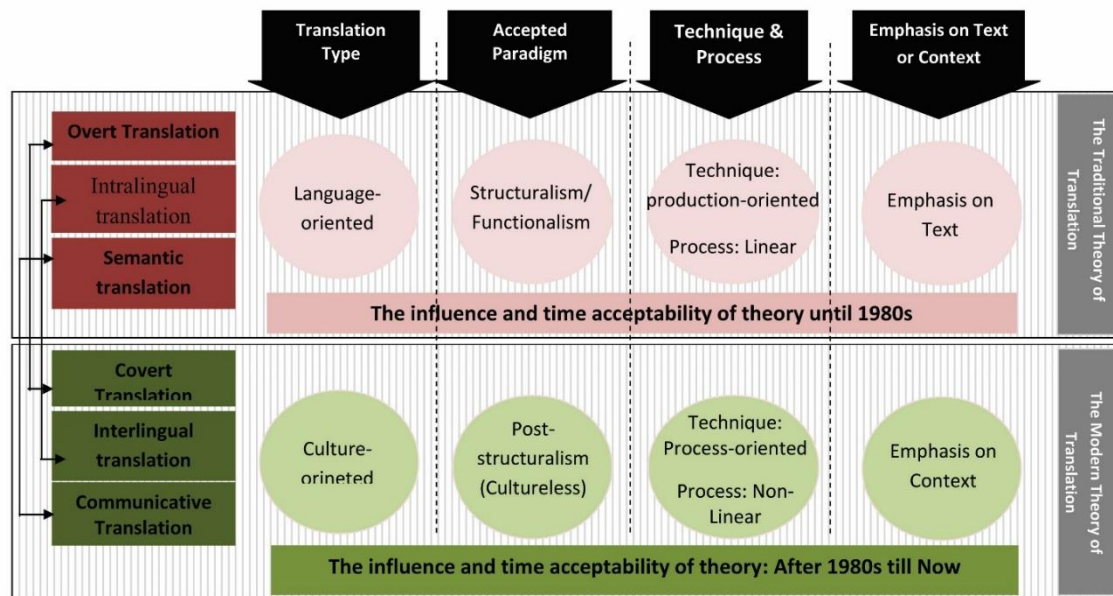

Fig. 1 The difference between traditional theory and the modern theory of translation from different aspects

علوم، قواعد خشک و قانون‌مندی‌های مشخص در علوم اجتماعی نیز نفوذ پیدا کرد. نفوذ این رویکرد در معماری و شهرسازی، منجر به تقلیلی‌نگری در برخورد با فضا و پذیرش جدایی عین و ذهن شد. به این ترتیب کالبد فضاها فارغ از ابعاد محتوایی آنها و مبتنی بر اصول ریاضی و هندسی، طراحی و برنامه‌ریزی شد. فرمول‌بندی و استانداردزدگی، به تولید متن‌هایی منجر شد که در آنها، نقش ترجمانی طراح شهر در قالب الگوی ترجمه‌ی غیرفرهنگی و تحت الفظی، رخساره نمود. بنابراین در روند تجزیه و تحلیل متن توسط طراح، معانی موجود در زبان فضا و دایره‌ی معنایی کاربران، به عنوان یکی از مهم‌ترین منابع تولید معنی، کنار گذاشته شد، و تنها به تجزیه و تحلیل زبان عینی فضا پرداخته شد. بنابراین با در نظر گرفتن نشانه‌های جهانی، تولید متن‌های عام، در قالب رویکرد ساختارگرا و کارکردگرا مورد توجه برنامه‌ریزان و طراحان قرار گرفت. در واقع با پذیرش نظریه‌ی سنتی ترجمه، ترجمه‌ی تحت‌الفظی و یا ترجمه‌ی پیدا با تأکید بر معانی صریح و مستقیم در اولویت قرار گرفت.

در این رویکرد، معنا واحدی غیرفرهنگی، کمی و قابل اندازه‌گیری تلقی شد. به‌صورتی که در معماری ساختمان‌ها از الگوی وام‌گیری در ترجمه و تولید متن استفاده شد (این الگو در ترجمه، یکی از هفت الگویی است که «وینی و داربلنه»^{۱۲} بیان می‌کنند (Monafi Anari, 2008). به این معنی که

۴- کاربست نظریه‌ی ترجمه در تولید فضاهای شهری قرائت‌پذیر

در این بخش پس از تحلیل فرانظری نظریه‌های ترجمه، از نظریه‌ی ترجمه به‌منظور تدوین فرآیند تولید فضای شهری قرائت‌پذیر استفاده می‌شود. در ابتدای امر، با بررسی تاریخی و مقایسه‌ای روندی که منجر به افول معنی یا ایجاد فضاهای شهری غیر قابل درک شده است، اهمیت نظریه‌ی مدرن ترجمه و ناکارآمدی کاربست نظریه‌ی ترجمه‌ی سنتی شرح داده می‌شود.

۴-۱- پیامدهای ناکارآمدی نظریه‌ی سنتی ترجمه در شهرسازی و معماری دوره‌ی مدرن

در این بخش، با رویکردی تحلیلی-تاریخی و با بهره‌گیری از ادبیات مطالعات ترجمه، معضل «افول معنی» در معماری و شهرسازی در دوره‌ی مدرن مورد بررسی قرار می‌گیرد. هدف آن است تا از این رهگذر، ضمن تبیین نامناسب بودن نظریه‌ی ترجمه‌ی سنتی، موانع مؤثر بر خلق فرآیند تولید فضاهای شهری قرائت‌پذیر نیز شناسایی شوند. به طور کلی، پیش از دوره‌ی مدرن، به‌دلیل کوچک بودن شهر و عدم بروز مشکلات حاد عملکردی و کارکردی، طراحی فضاها در قالب سنت بصری-هنری، منجر به تولید فضاهای مثبت و مکان‌های شهری می‌شد. با شروع مدرنیسم و ظهور و بروز الگوی شناخت‌شناسی مدرن و نفوذ اثبات‌گرایی در تمامی

مدرن هم، اوضاع بر همین منوال بود، به این صورت که الگوی ترجمه‌ی کارکردگرای شهرسازان و طراحان در فضای شهری، منجر به خلق کالبد‌های بی‌ارتباط به لایه‌ی متنی انسانی شد و در نتیجه دلالت‌های ناخواسته‌ای به وجود آمد که نه خواننده و نه پذیرفته می‌شد. بدین ترتیب، انسان در چنین فضایی (لامکان‌ها)، احساس گم‌شدگی و ناشناسی می‌کرد و کاراکتر شناسایی محقق نمی‌شد (Partovi, 2003). بدین ترتیب، فضا نقش مثبت خود را از دست داد و انسان در فضا، نوعی برون‌بودگی در فضا (Relph, 2010) را تجربه کرد. در تصویر ۲ ماهیت و فرآیند نظریه ترجمه در معماری و شهرسازی مدرن ارائه شده است.

مترجم در ترجمه، متن و زبان مبدا را دقیقاً به صورت تحت الفظی، وارد زبان مقصد می‌کند. برای مثال در شهرسازی، فرمول‌بندی برای شهر و محله، مهر تأییدی بود بر نفوذ ترجمه‌ی سنتی. بی‌شک چنین نگاهی در روند ترجمه، منجر به تولید متن‌های عمومی و الگوهای نشانه‌گذاری و رمزگذاری یکسان و مشابه شد. اتخاذ چنین رویکردی، پیامدهای متعددی در پی داشت. مهم‌ترین پیامد چنین رویکردی، تولید یک متن غیرفرهنگی است که خود واجد پیامدهای متعدد است. عدم قرائت‌پذیری متن (به‌عنوان مهم‌ترین ویژگی مورد انتظار از آن) توسط کاربران فرهنگ مقصد، یکی از تبعات استفاده از چنین رویکردی است. در فضای شهری دوران

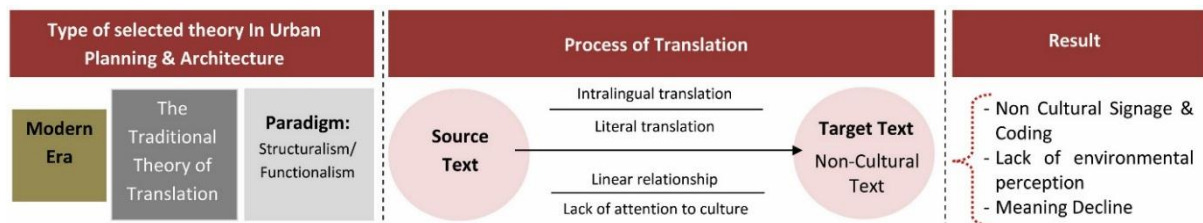

Fig. 2 The effect of using traditional translation theory on the meaning decline in the modern era

برد. در این میان، روش تحلیل انتقادی گفتمان^{۱۶} که توسط فوکو (۱۹۸۱) مطرح گردیده، روشی مطلوب است. نظریه و روش منتج از نظریه‌ی تحلیل انتقادی گفتمان، شاخه‌ای از زبان‌شناسی اجتماعی-انتقادی^{۱۷} است که ریشه در مطالعات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دارد (Amirshojaee & Ghorishi, 2016). همان‌طور که لوک (۱۹۹۷) بیان می‌کند، روش تحلیل انتقادی گفتمان، بر توصیف، تفسیر و بررسی کارکردهای اجتماعی-انتقادی بازنمود شده در متن، تأکید دارد. این روش، به زبان به‌عنوان یک عمل اجتماعی می‌نگرد و بافت کاربردی زبان برایش بسیار مهم است (Fairclough & Wodak, 1997). در واقع این روش با پذیرش زبان به‌عنوان یک پدیده‌ی اجتماعی، در پی پدیدار ساختن افکار ایدئولوژیک است (Yar Mohammadi, 2004, 143). این تحلیل به منظور انجام فعالیت اولیه‌ی خود، یعنی یافتن ارتباط دیالکتیکی میان متن و فرآیند، نقطه نظر کاملاً متفاوتی را ارائه می‌دهد و بسیاری از متغیرهای جامعه‌شناختی از قبیل قدرت، ایدئولوژی، طبقات و جنس را به عنوان عناصر مؤثر بر تفسیر یا تولید متن، طرح می‌کند. به عبارتی با این روش می‌توان به بررسی ایدئولوژی‌های نهفته در متن پرداخت (Amirshojaee & Ghorishi, 2016). در ادامه، دلایل کاربرد نظریه‌ی مدرن ترجمه در طراحی فضاهای شهری ارائه می‌شود (تصویر ۳).

۲-۴- دلایل کاربست نظریه‌ی مدرن ترجمه (ترجمه‌ی فرهنگی) در فضاهای شهری
 بررسی اجمالی معماری و شهرسازی دوران مدرن، حاکی از افول معنی به‌دلیل عدم توجه به فرهنگ، به عنوان یک قاب گفتمانی است. بنابراین کاربست نظریه‌ی مدرن ترجمه که بر بافت تأکید دارد و فیلتر فرهنگ را به عنوان جزء جدایی‌ناپذیر از ترجمه تلقی می‌کند، امری ضروری است. حال با توجه به هدف کاربردی پژوهش، پرسش پیش‌رو آنست که روش قابل استفاده در دل این نظریه‌ی مطلوب ترجمه چیست؟ براساس منابع، با توجه به اینکه در این نظریه، تأکید از متن به بافت تغییر کرده است، باید از روش تحلیل گفتمان و تحلیل انتقادی گفتمان استفاده نمود. مفهوم تحلیل گفتمان از زمانی که نخستین بار توسط زلیگ هریس^{۱۳} (۱۹۵۲) مطرح شد، تا کنون تفاوت‌های چشم‌گیری پیدا کرده است (Barekat, 2007, 30). با پذیرش رویکردهای پساسنتی^{۱۴} در تعریف تحلیل گفتمان^{۱۵}، آنچه مورد تأکید است: انجام تحلیل جدا از تحلیل صرف اجزاء و ارتباطات و توجه به بافت زمینه‌ای است. به‌عبارتی در رویکردهای اخیر، باید فراتر از زمینه‌ی متن، عوامل بیرون از متن، یعنی زمینه‌ی موقعیتی، فرهنگی و اجتماعی را در تحلیل متن، مورد توجه قرار داد (Barekat, 2007, 29). بنابراین در نظریه‌ی مدرن ترجمه نیز باید از روش تحلیل گفتمان بهره

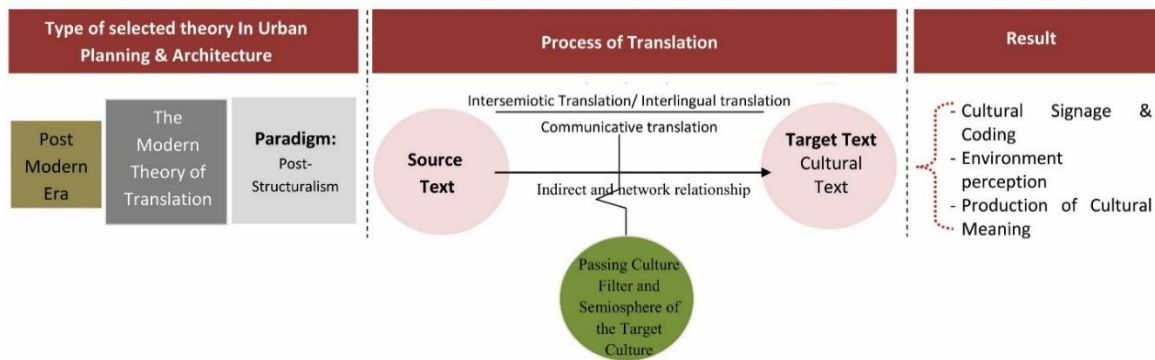

Fig. 3 The effect of using modern translation theory on the production of readable urban space

دید لفور، این لایه سطحی است که توسط مردم به وجود می آید و در واقع فضای بازنمایی معانی بوده و عرصه‌ی زندگی روزانه‌ی استفاده‌کنندگان است.

دلیل ۲- وجود گفتمان‌ها یا بافت زمینه‌ای

تأثیرگذار بر طراحی فضای شهری

با بیانی که از لایه‌های متنی فضای شهری آورده شد، مشخص شد که متن فضای شهری چند لایه است و نمود بیرونی و کالبدی آن، یعنی لایه‌ی اول، تحت تأثیر دو لایه‌ی متنی دیگر شکل می‌گیرد. به عبارتی یک قاب گفتمانی، حدود و ثغور متن کالبدی را تعیین می‌کند و به آن فرم می‌دهد. به این ترتیب وجود گفتمان‌ها یا بافت زمینه‌ای در تولید متن فضای شهری، از دیگر عواملی است که بر کاربست نظریه‌ی مدرن ترجمه صحه می‌گذارد. در این میان همان‌طور که پیش از این در بیان روش تحلیل انتقادی گفتمان بیان شد، عوامل متعددی، روند ترجمه را تحت تأثیر قرار می‌دهند چون: قدرت، ایدئولوژی، طبقه و غیره. فضای شهری نیز با توجه به ماهیت سیاسی و اقتصادی‌اش، تحت تأثیر قدرت و ایدئولوژی است (تصویر ۴). در ادامه تعاریفی از این عوامل ارائه می‌شود.

– قدرت

قدرت را جوهر سیاست دانسته‌اند. این مفهوم، دلالت بر توانایی ایجاد رویداد معین و یا تأثیر یا نفوذی دارد که توسط یک انسان یا یک گروه، با هر وسیله و به شیوه‌ای مورد نظر بر رفتار دیگران اعمال می‌گردد (Navabakhsh & Karimi, 2013). ماکس وبر و تالکوت پارسونز، قدرت را به‌عنوان قابلیت اجتماعی بیان می‌کنند که تصمیمات الزام‌آوری را اتخاذ نموده و دارای نتایجی بلندمدتی است (Pishe Var, 1997, 184). از دید فوکو^{۱۸} (۱۹۸۰)، قدرت، قبل از همه چیز مولد است. قدرت، ابزاری است در مالکیت دولت که برای تحلیل نظم بر جامعه مورد استفاده قرار می‌گیرد. قدرت یا متضمن بازدارندگی مشروع است یا قانون‌گذاری و نظام

دلیل ۱- ویژگی لایه‌های متن فضای شهری

در این بخش یکی از دلایل مؤثر بر کاربرد نظریه‌ی مدرن ترجمه یعنی ساختار چندلایه‌ای فضای شهری تبیین می‌شود. به‌صورت کلی، در تعریف مفهوم فضا، دو رویکرد کلی مورد توجه بوده است (مطلق‌گرایی و نسبی‌گرایی (Madanipour, 2000)) که به استناد آن‌ها می‌توان انواع فضا را فارغ از تمایز واژگانی آنها بررسی نمود. با نقدهای وارد شده به ایدئالیسم و رئالیسم در نیمه‌ی اول قرن بیستم و ظهور و بروز رویکردهای پسااثبات‌گرا، توافق عین و ذهن مورد توجه قرار گرفت. بر این اساس رویکردهای دیالکتیکی و نسبی‌گرایی در تعریف فضا، مورد توجه قرار گرفت. یکی از مهم‌ترین نظریه‌پردازان و فیلسوفانی که در تبیین مفهوم فضا نقش مهمی داشت، هانری لفور بود. وی نظریه‌ی تولید فضا (فضای دارای تفاوت یا فضای اجتماعی) (Lefebvre, 1991) را تبیین نمود. سه لحظه‌ای که لفور برای فضای شهری متصور شد، در واقع لایه‌های این متن اجتماعی را شکل می‌دهند. لایه‌های این متن از دید وی عبارتند از:

– **لایه‌ی فضای انضمامی یا فضای عینی:** این لایه همان سطح قابل محسوس و ادراک در فضای شهری است. لازم به ذکر است که از واژگان دیگری نیز برای بیان این لایه استفاده می‌شود، برای نمونه فضای مدرک شده و فضای بازنمایی. این لایه دربرگیرنده‌ی همه‌ی عناصر کالبدی فضا است که با حواس دریافت می‌شوند.

– **لایه‌ی فضای انتزاعی یا فضای ذهنی:** این لایه‌ی متنی در واقع ما به ازای کالبدی داشته و در فضا نمود کالبدی دارد. لفور این سطح را با واژه‌ی دانش تبیین می‌کند. در واقع این لایه توسط برنامه‌ریزان، طراحان و معماران شکل می‌گیرد. البته تصمیم‌سازان و دولت‌مردان نیز در شکل‌گیری این لایه تأثیر دارند.

– **لایه‌ی فضای زیسته یا فضای مغلوب:** این لایه متنی مانند لایه متنی پیشین، نمود کالبدی و عینی دارد. از

خاص است. آندره لفور (۱۹۹۲) معتقد است که مترجمان همواره تحت تأثیر ساختارها، هنجارها و باورها قرار دارند. ایدئولوژی در دیدگاه مارکسیستی، همان‌طور که فرکلاف معتقد است، مشتمل بر بازنمودهایی از جهان است که منجر به ایجاد و حفظ روابط قدرت، سلطه و استثمار می‌شود (Fairclough, 2003, 218). با این تعریف، ایدئولوژی به سلطه‌ی منافع طبقه‌ی خاص اجتماعی منجر می‌شود. بدین ترتیب ایدئولوژی در کنار قدرت بر نقش ترجمانی و روند تولید متن تأثیر می‌گذارد. چونگ لینگ (۲۰۱۰، ۴) معتقد است که ترجمه را نمی‌توان از ایدئولوژی جدا کرد؛ دلیل اصلی آن نیز اینست که ایدئولوژی اغلب در نشانه‌های زبان‌شناختی (کلمات و غیره) کدگذاری می‌شود. تأثیر ایدئولوژی بر ترجمه، تاریخی طولانی دارد و طبق نظر فوست^۱ در طی قرون، افراد و نهادها، اعتقادات خاص خود را در ترجمه به کار گرفته‌اند (Karoubi, 2003, 1). تأثیرگذاری این مبحث در ترجمه از اوایل دهه‌ی ۱۹۸۰ و در مکتب هلندی-بلژیکی مطالعات ترجمه پدیدار شد (Mirza & Khanjan, 2006, 9).

سرکوب‌گرایانه‌ای است برای حفظ سلطه‌ی طبقاتی. بنابراین از نظری قدرت ذاتاً منفی، محدود کننده و بازدارنده است (Navabakhsh & Karimi, 2013). با این تعریف از قدرت، در فضای شهری نیز سیاست‌گذاران و دولت‌مردان به منظور کنترل بر امور، سیاست‌های محدود کننده و کنترل کننده‌ای را، تزریق و بنابراین ترجمه‌ی طراح از نظام معانی را دست‌خوش تغییر می‌کنند.

ایدئولوژی

در فرهنگ لغت بریتانیکا (۲۰۱۲)، ایدئولوژی چنین تعریف شده است: شکلی از فلسفه‌ی سیاسی یا اجتماعی که اصول نظری آن به اندازه‌ی اصول عملی، برجستگی و اهمیت دارند. ایدئولوژی، در واقع نظامی از ایده‌ها است که در پی توضیح جهان و تغییر دادن آن است (Ghoreishi & Jahanjooyan, 2013, 129). ایدئولوژی به مجموعه‌ای از عقاید، برداشتها و ارزش‌های نظام‌مندی که در یک جامعه جاری و ساری است، اطلاق می‌شود (Yar Mohammadi, 2004). بنابراین ایدئولوژی مرتبط با مباحث فرهنگی در حوزه‌ای

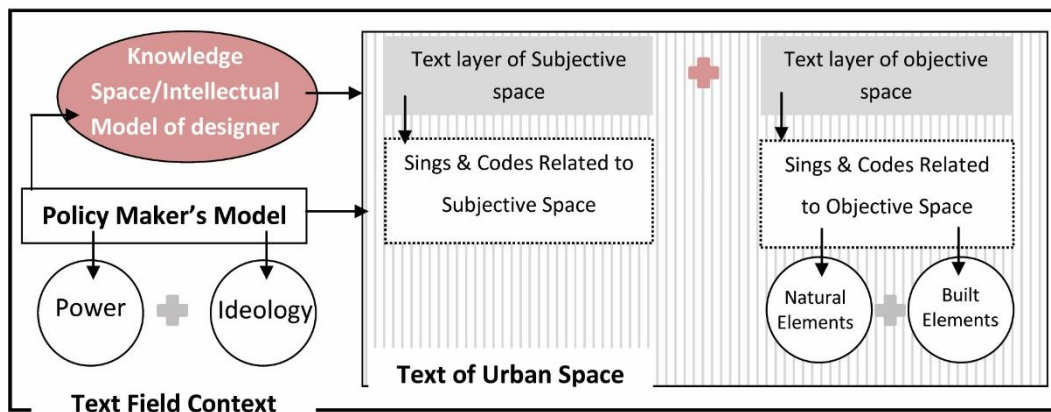

Fig. 4 The text of urban space and field context influencing it

زبان‌شناختی طرح شده است. همچنین کاربرد کیفیت قرائت‌پذیری به‌جای ادراک‌پذیری نیز به همین دلیل است. لازم به‌ذکر است که محصول نهایی این مقاله، ضمن تدوین فرآیند، شناسایی عوامل و موانعی است که بر تحقق یا عدم تحقق هدف تأثیر دارند.

گام اول: تبیین لایه‌های فرازبان فضای شهری

پیش از شرح گام اول فرآیند لازم است تا ماهیت زبانی و فرازبانی فضای شهری تبیین شود. در تعریف مفهوم زبان در فرهنگ واژگان بریتانیکا آمده است: زبان یک سیستم قراردادی و منظم از آواها یا نشانه‌های کلامی یا نوشتاری بوده که توسط انسان‌های یک گروه اجتماعی یا فرهنگی خاص با هدف نمایش و فهم ارتباطات و اندیشه‌ها استفاده می‌گردد

۵- تدوین فرآیند پیشنهادی تولید فضاهای شهری قرائت‌پذیر مبتنی بر فرآیند ترجمه در نظریه‌ی مدرن ترجمه (ترجمه‌ی فرهنگی)

پس از تبیین مدل مطلوب در ترجمه که پیش از این بیان شد. در این بخش، به‌منظور نتیجه‌گیری از مطالب ارائه شده، فرآیند گام به گام ترجمه در طراحی فضای شهری در انطباق با فرآیند ترجمه (در نظریه‌ی مدرن ترجمه) ارائه می‌شود. این روند می‌تواند ضمن تولید فضای قرائت‌پذیر و ادراک‌پذیر توسط کاربران، مانع از ایجاد دلالت‌های ناخواسته در فرآیند تولید متن گردد. روش مورد استفاده در این بخش، استدلال منطقی است. استفاده از واژه‌ی تولید متن (کالبدی)، در انطباق با ادبیات مطرح در مطالعات

طراح شهر در واقع باید با بررسی لایه‌ی متنی کالبد، نشانه‌ها و رمزها را در این لایه از متن شناسایی کند. به عبارتی همان‌طور که پوسنر (۲۰۰۴) بیان می‌کند به نوعی شناخت فرآیند نشانگی و نظام نشانگی در مطالعه‌ی نشانه‌ها اهمیت دارد. بدین ترتیب، شناسایی دلالت‌ها یا شناسایی رمزگان‌های قراردادی که برای تفسیر نشانه‌ها به کار می‌روند، ضروری است (Darzi & Pakatchi, 2014 adapted from Posner, 2004).

در لایه‌ی کالبدی، نشانه‌ها می‌توانند کالبدی و غیرکالبدی باشند (برای مثال لایه‌های کالبدی-بصری جداره چون: نوع و رنگ مصالح، اندازه و شکل بازشوها، خط آسمان و غیره). در واقع در بررسی ساختاری متن در ابتدا نشانه‌های عینی، قابل تشخیص هستند (کالبدی و طبیعی). همچنین در بررسی ابعاد نحوی یک لایه‌ی متنی، ارتباط میان عناصر نیز می‌تواند واجد معنا باشد (به مثابه‌ی یک نشانه غیرکالبدی؛ برای مثال: تنوع رنگی در فضا، تناسبات خاص پنجره‌ها و غیره)، که این امر خود باید مورد توجه قرار گیرد.

از آنجا که لایه‌ی متنی دیگر در متن فضای شهری، لایه‌ی انسانی است، بررسی فضای زیسته‌ی و تجربه‌ی زیسته‌ی کاربران فضا و شناسایی عناصر و عوامل محتوایی معنی‌ساز در این بعد نیز بسیار ضروری است. زیرا به واسطه‌ی این لایه متنی است که امکان مغلوب شدن فضا و ایجاد بازنمایی‌های فضایی وجود دارد و فضا در زندگی روزانه‌ی کاربران نقش می‌یابد و قابل درک و عمل می‌گردد. به عبارتی طراح شهر باید از خلال مصاحبه، مشاهده، رفتارنگاری، به تجزیه و تحلیل الگوهای معانی و رمزها در ابعاد انسانی فضای شهری دست یازد. این بررسی‌ها نشان می‌دهد کدام نشانه‌ها فرهنگی هستند، چه دلالت‌هایی مطلوب می‌باشند و چه الگوی رمزگذاری در فضا قرائت‌پذیر است.

گام سوم: انتقال معانی از زبان مبدا به زبان مقصد (تولید متن کالبدی)

گام بعدی پس از تجزیه و تحلیل متن، انتقال معنی است. در این مرحله، بعضاً ممکن است طراح شهر به جای ترجمه، دست به استعاره یا وام‌گیری در محیط بزند. به عبارتی گفتمان‌های تأثیرگذار بر متن و ابعاد فرهنگی متن را در نظر نگرفته و دست به ترجمه‌ی تحت‌اللفظی بزند. این درحالی است که طراح شهر باید دست به ترجمه‌ی فرهنگی (و نه ساختاری) بزند. به این معنی که پس از شناسایی نشانه‌ها و معانی، باید آنها را از فیلتر فرهنگ بگذرانند، تا الگوی رمزگذاری فضا، توسط استفاده‌کنندگان فضا، رمزگشایی و درک شود.

(Encyclopedia Britannica, 2008). مفهوم لغوی بیان شده در خصوص زبان، گویای اهمیت و کارکرد ارتباطی زبان است. با این توضیح هر سیستم ارتباطی منحصر به فردی یک زبان نامیده می‌شود. بنابراین زبان، امکان انتقال اطلاعات را از یک سوژه به سوژه‌ی دیگر یا از یک ابژه به سوژه‌ی دیگر فراهم می‌کند. در دیدگاه وینگنشتاین زبان، حضور متافیزیکی نیست؛ بلکه ابزاری است که انسان برای هماهنگ کردن کنش‌ها در بستر روابط اجتماعی به کار می‌گیرد. از دید وی زبان ویژگی پراگماتیستی و اجتماعی دارد (Monadi, 2016, 35 adapted from Barker, 2008, 206). بدین ترتیب بدون شک فضای شهری هم واجد ویژگی‌های زبانی است به این معنی که عرصه‌ای برای برقراری ارتباط انسان با انسان و انسان با محیط بوده و معانی متعددی را در بر دارد.

در عین حال به نظر می‌رسد، فضای شهری یک فرازبان است. فرازبان اصطلاحی در زبان‌شناسی است و به زبانی گفته می‌شود که برای توصیف یک زبان دیگر (زبان موضوع یا زبان مقصود) به کار می‌رود (Christakos, 2015). به عبارتی فضای شهری با توجه به ماهیت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی آن (Lefebvre, 1991) ویژگی‌های فرازبانی دارد. به این معنی که این عوامل به‌عنوان یک زبان بر تولید متن کالبدی فضای شهری تأثیر دارند و بنابراین برای خواندن زبان فضای شهری، باید از فرازبان اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه مورد نظر بهره گرفت.

به استناد مراحل فرآیند ترجمه که پیش از این به نقل از نایدا و تیر بیان شد، گام اول در این فرآیند، تجزیه و تحلیل متن است. بدین ترتیب طراح شهر در گام نخست لازم است تا به منظور خلق یک متن فرهنگی، متن مبدا را تجزیه و تحلیل کند. بدین منظور باید لایه‌های متنی فضای شهری، شناسایی شوند. به استناد تعاریفی که از فضای شهری مطرح شد، بدون شک این متن مشتمل بر لایه متنی کالبد و محتوا (Parsi, 2002) است یا با استناد به تریالکتیک لفور، سه لحظه را در بر می‌گیرد. با این توضیح، مرجع معنی در فضای شهری، شامل کالبد و عوامل انسانی است. پس از شناسایی لایه‌های متنی برای تحلیل متن باید به شناسایی نشانه‌ها، رمزها و دلالت‌ها در هر لایه پرداخت. در عین حال، شناسایی روابط ساختاری و نحوی که نشانه‌ها را در کنار هم قرار می‌دهند نیز ضروری است.

گام دوم: شناسایی نشانه‌ها، رمزها و معانی در زبان مبدا یا لایه‌های متنی

در این گام، اجزاء لایه‌های متنی و ارتباطات آنها تجزیه و تحلیل می‌شوند. با توجه به لایه‌های متنی شناسایی شده،

فضای دانشی که تحت تأثیر الگوی فکری خود طراح یا گروه طراحان هست نیز بر این موضوع تأثیر دارد. گام نهایی در فرآیند ترجمه، تجدید ساختار است. این بدین معنا است که طراح شهری نباید ساختار متن مبدا را مبتنی بر روش ترجمه تحت الفظی یا پیدا به کار گیرد؛ بلکه باید ساختاری مبتنی بر فرهنگ متن مقصد را پایه‌ریزی کند و دست به ترجمه ارتباطی بزند. در تصویر ۵، مراحل گام به گام فرآیند پیشنهادی ترجمه در فضای شهری، ارائه گردیده است.

در این فرآیند همان‌طور که پیش از این بیان شد، گفتمان‌های تأثیرگذار بر تولید متن یعنی ایدئولوژی و قدرت می‌توانند الگوی ترجمه‌ی طراح شهر را تحت تأثیر قرار دهند. این امر در نمونه‌های زیادی از طرح‌های شهری با مقیاس اثرگذاری کم و یا زیاد اتفاق می‌افتد. به همین دلیل است که نقش طراح شهر در فرآیند تولید و ترجمه‌ی متن بسیار مهم و تأثیرگذار است؛ به عبارتی می‌تواند به ایجاد فضای روزانه برای کاربران یا فضای محدودکننده‌ی حضور و فعالیت آنها منجر گردد. در کنار تأثیرگذاری این دو مؤلفه،

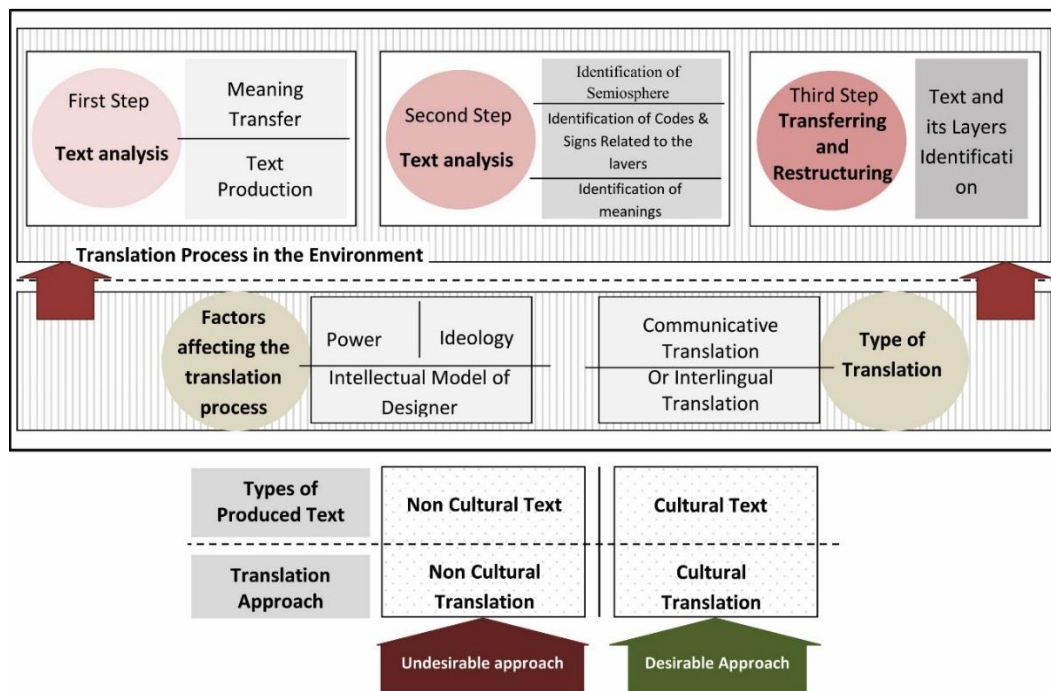

Fig. 5 The process of production of readable urban spaces and factors affecting the production of cultural text

فرهنگی تبیین شد، طراح شهر باید آنچه را که در لایه‌های متنی فضای شهری، وجود دارد را به نزدیک‌ترین چیزی که توسط کاربران فضا قابل فهم باشد، ترجمه کند. در عین حال از آنجا که الگوی ترجمه‌ی ناپیدا و ارتباطی مقبول است، طراح، نشانه‌های لایه‌های متن فضای شهری را شناسایی می‌کند و به‌صورت الگویی دیگر (در صورتی که نشانه‌ها غیر کالبدی باشند، ممکن است به صورت دیگری (کالبدی) ترجمه شوند. یعنی طراح شهر دست به ترجمه‌ی بیناشانه‌ای^{۲۱} می‌زند) یا همان الگو در متن کالبدی ترجمه می‌کند.

همان‌طور که بیان شد، مدل ترجمه‌ی فرهنگی به‌عنوان مدل بهینه در رابطه با فضاهای شهری کاربرد دارد. بدین ترتیب، لازم است دقت شود که نشانه‌ها در متن مبدا (از دید لوتمان)، نشان دهنده‌ی هویت درون آن فرهنگ هستند. به

۸- نتیجه‌گیری

در این نوشتار، با توجه به هدف پژوهش، از پارادایم زبان‌شناختی بهره برده شد و دلیل کاربردی بودن این پارادایم نیز تبیین گردید. سپس با پذیرش نقش ترجمانی طراح شهر، مطالعات ترجمه به‌عنوان زیرشاخه‌ای از علم زبان‌شناسی انتخاب گردید. از آنجا که، هدف این مقاله بهره‌گیری از نظریه‌ی ترجمه در فرآیند تولید متن فضای شهری است، از رهیافت فرانظریه استفاده شد. با بررسی فرانظری نظریه‌های مطرح در مطالعات ترجمه و فهم و واکاوی آنها، نظریه‌ی مطلوب ترجمه شناسایی شد. در نهایت با انطباق فرآیند ترجمه با فرآیند تولید فضای شهری قرائت‌پذیر، روند کلی تدوین شد. نتایج نشان داد که در واقع طراح شهر باید دست به ترجمه‌ی ارتباطی (یا بینا‌زبانی) بزند. به‌عبارتی از آنجا که ضرورت ترجمه‌ی ارتباطی و

تداوم معنی وجود داشته و متن فرهنگی تولید شود. چنانچه این امر محقق نشود، متن کالبدی تولید شده واجد پیام‌هایی غیر فرهنگی و غیر قابل رمزگشا برای کاربران خواهد بود. در این میان نباید از این موضوع غافل شد که بیرون سپهر نشانه‌ای هر فرهنگ، سپهرهای نشانه‌ای فرهنگ‌های دیگر وجود دارد که در تعامل و ارتباط با یکدیگر هستند. بدین معنی که در فرآیند ارتباط بین فرهنگی، ممکن است برخی از نشانه‌ها و معانی خارج از فرهنگ، در روند ارتباط بین فرهنگی، پذیرفته شوند.

این معنی که متن فرهنگی در مرکز سپهر نشانه‌ای تولید می‌شود. در واقع سپهر نشانه‌ای جایی است که در مرکز آن متون فرهنگی، تولید می‌شود و بیرون از آن آشوب و بی‌نظمی، درون سپهر را تهدید می‌کند (Darzi & Pakatchi, 2014). همین موضوع در متن مقصد نیز اهمیت ویژه دارد، به این معنی که در فرآیند ترجمه باید مابه‌ازای نشانه‌ها در متن اولیه، از فیلتر فرهنگ متن مقصد بگذرد تا یک متن فرهنگی تولید شود. بدین ترتیب، طراح شهر هم در این روند باید از نشانه‌های موجود در سپهر نشانه‌ای بهره بگیرد تا

پی‌نوشت

۱. Meta study فرامطالعه مشتمل بر فراتحلیل، فراترکیب، فرا نظریه و فراروش است (Sohrabi, Azami & Yazdani, 2013).
۲. به منظور روشن شدن تفاوت میان فرانظریه از نظریه و نظریه از الگو، در اینجا تعاریفی از هر کدام ارائه می‌شود:
  - فرانظریه: یک نظریه درباره‌ی بررسی، تحلیل و توصیف خود نظریه است.
  - نظریه: نظامی از فرضیه‌ها، اصول پذیرفته شده و رویه‌های انجام کار است که به‌منظور توصیف، پیش‌بینی و یا تبیین ماهیت یا رفتار مجموعه خاصی از پدیده‌ها ابداع شده است.
  - الگو: یک ساختار فکری آزمایشی است که به‌عنوان یک ابزار آزمودن مورد استفاده قرار می‌گیرد (Bates, 2009, 276).
3. Meta theorizing as a means of attaining a deeper understanding of Theory
4. Meta theorizing as a prelude to Theory Development
5. Meta theorizing as a source of overarching theoretical perspectives
6. Ordinary Reading
7. Overt
۸. در واقع رویکرد ترجمه‌ی هاوس، مبین اکتفا به عوامل متنی-زبانی و غفلت از سطح تحلیل اجتماعی و جزمیت‌گرایی در طرح دوگانگی‌های ترجمه و ترجمه‌ی آشکار و پنهان است (Mirza & Khanjan, 2006, 102).
۹. در این نوع از ترجمه، ترجمه بین دو زبان یا دو فرهنگ مورد توجه است. وی در دسته‌بندی سه‌گانه‌ی خود از انواع ترجمه (درون زبانی/ بین زبانی/ بین‌نشان‌های)، از الگوی ترجمه‌ی بین‌نشان‌های هم نام می‌برد، اما می‌توان بیان نمود که در واقع ترجمه‌ی بین‌نشان‌های در الگوی دوم قابل تعریف است. این نوع ترجمه در واقع به معنی عوض کردن وسیله‌ی بیان یا صورت بیان از یک نوع به نوعی دیگر است.
10. Covert
۱۱. برای مثال آندر من (۲۰۰۷) در مرحله‌ی ارتباطی نظریات ترجمه معتقد است که رواج استفاده از چارچوب زبان‌شناسی و مفاهیمی نظری دستور نظام‌مند (Systemic Grammar) هالیدی و دستور زبان زایشی-گشتاری (Transformational-Generative Grammer) چامسکی در حوزه‌ی مطالعات ترجمه، زمینه‌ی بروز الگوی دوم در ترجمه را فراهم کرده است (Khoshsaligheh & Nowruzy, 2017, 123).
۱۲. وینی و داربلنه، از نظریه پردازان معاصر در مطالعات ترجمه، معتقد هستند که ترجمه به هفت روش انجام می‌شود: وام‌گیری، گرت‌برداری، ترجمه‌ی تحت الفظی یا لغوی، جابه‌جایی، تعدیل، تعادل، جرح و تعدیل (Monafi Anari, 2008).
13. Zellig Harris
۱۴. در این رویکرد زبان‌شناسان، از صرف پرداختن به خود متن در تحلیل‌ها، فاصله گرفتند و علاوه بر مطالعه‌ی (جزء‌نگر و کل‌نگرانه) متن، به مطالعه بافت موقعیتی آن نیز در تحلیل‌ها معتقد شدند. به عبارتی در دیدگاه اول، متن به عنوان یک فرآورده در نظر گرفته می‌شود که باید به ساختار و سازمان بین جمله‌ای آن توجه نمود؛ این در حالی است که در دیدگاه دوم، متن بر حسب رویه‌های ارتباطی، تأویل ساختار متن، توالی عناصر آن و روابط اجتماعی حاصل از تعامل عناصر و سازه‌های متن در نظر گرفته می‌شود (Barekat, 2007, 30).
۱۵. در رویکرد سنتی تحلیل‌گفتمان، این شیوه تحلیل در مقابل تحلیل متن قرار می‌گیرد.
۱۶. این نوع تحلیل، نحوه‌ی استفاده غیر مشروع از قدرت جمعی، سلطه و عدم مساوات، که از طریق نوشتار و گفتار در بافت اجتماعی و سیاسی خاصی صورت می‌گیرد و یا در برابر آن ایستادگی می‌شود را بررسی می‌نماید.
۱۷. به‌عبارتی پارادایم انتقادی که در الگوهای معرفت‌شناختی مطرح گردید و بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی تأکید داشت در علوم مختلف نفوذ یافت.
18. Foucault
19. Fawcett
۲۰. ترجمه، بهترین الگوی زبان‌شناختی است که می‌تواند به ایجاد زبان مشترک بینجامد و دیگر الگوهای زبانی چون وام‌گیری و استعاره نیز به گونه‌ای از آن منشعب می‌شوند. در ارتباط با انشعاب وام‌گیری و استعاره از ترجمه، تقسیم‌بندی وینی و داربلنه بسیار راهگشا است. در این ارتباط، سه نوع ترجمه وجود دارد: ترجمه‌ی تحت الفظی، گرت‌برداری (در آن واژگان زبان مبدا با تغییر و همسان‌سازی در زبان مقصد، به کار می‌روند)، وام‌گیری (معادلی از زبان مبدا برای زبان مقصد یافت نمی‌شود و لذا واژه عیناً انتقال می‌یابد). این در حالی است که مهم‌ترین اصلی که در ترجمه حاکم است، عبارتست از انطباق حداکثری ترجمه با زبان و فرهنگ دریافت‌کننده و سازگاری سبک و زبان ترجمه با بافت پیام (Darzi & Pakatchi, 2014).

۲۱. به عبارتی نشانه‌ها در متن فضای شهری، می‌توانند هم عینی و هم ذهنی باشند. برای مثال نشانه‌های مرتبط با لایه‌ی انسانی، می‌تواند کلامی و رفتاری باشد. در این میان طراح شهر آنها را به‌صورت نشانه‌های کالبدی در محیط ترجمه می‌کند.

References

فهرست منابع

- Amirshojaee A, Ghorishi MH (2016). The semiotic-cultural analysis and the ideological changes in translation. *Zabanpazhuhi, Journal of Language Research*, Vol. 8, No. 19, pp. 7-32.
- Barekat B (2007). Difficulties of literary translation as anatomized by discourse analysis, *Adab Pazhuhi*, Vol. 1, No. 1, pp. 29-47.
- Barker Ch (2008). *Cultural studies: Theory and practice*. (Translated from English to Persian by M. Faraji & N. Hamidi), Tehran: Pazheshagh-e Moteale'at-e Farhangi va Ejetmai.
- Bates MJ (2009). An introduction to meta theories, theories, and models, *Library & Information Sciences*, Vol. 11, No. 4, pp. 275-297.
- Boostani M, Pooladi K, Tavasol Rokn Abadi M (2019). Meat theory as a tool for understanding, *Contemporary Political Studies*, Vol. 9, No. 4, pp. 21-36.
- Chomsky N (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*, United States: MIT Press.
- Darzi Gh, Pakatchi A (2014). The role of cultural translation in interdisciplinary studies; with the emphasis on the cultural semiotics patterns, *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, Vol. 6, No. 6, pp. 33-49.
- Delabastita D (2006). Translation studies for the 21st century: Trends and perspectives (Translated from English to Persian by A. Haj Mohammadi, *Motearjem Journal*, Vol. 40, pp. 53-68.
- Ekhlesi I, Khaksar Fard A (2015). A Conceptual review of met theorization with emphasis on its challenges and requirements in sociology of Iran, *Rahbord*, Vol. 8, No. 29, pp. 37-60.
- Fairclough N (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*, London & New York, Routledge.
- Fairclough N, Wodak R (1997). Critical discourse analysis. In T. van Dijk (Ed.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, London: Sage.
- Foucault M (1972). *The Archaeology of Knowledge*, Tavistock: London.
- Ghoreishi SMH, Jahanjooyan T (2013). A case study on the reflection of the ideology of translators in their translations of the Holy Qur'an, *Journal of Islamic Education Research*, Vol. 5, No. 8, pp. 127-156.
- Hatim B, Manson I (1997). *The Translator as Communicator*, London & New York: Routledge.
- Jakobson R (1987). Linguistics and poetics. In K. Pomorska & S. Rudy (Ed.). *Language in Literature*, Cambridge: Belknap Press.
- Karoubi B (2003). Ideology and Translation with a concluding point on Translation Teaching, Retrieved from: <http://www.translationdirectory.com>, at June, 2018: 10:21:35 PM.
- Khajeh Z, Khanmohammad H (2009). Transmission of ideology through translation: A critical discourse analysis of Chomsky's "media control" and its Persian translation, *Electronic Journal of Iranian Journal of Applied Language Studies*, Vol. 1, No. 1, pp. 24-42.
- Khan Jan AR (2013). Proposal of a model for critical translation analysis, *Language and Translation Studies*, Vol. 44, No. 2, pp. 93-130.
- Khoshsaligheh M, Nowruzy A (2017). Review of research methodologies in translation studies, *Critical Studies in Texts & Programs of Human Sciences*, Vol. 16, No. 41, pp. 121-136.
- Lefebvre H (1991). *The Production of Space*. Oxford: Blackwell.
- Lotfizadeh A, Ebrahimi R, Ebrahimi I (2010). Meta theorizing in social sciences, *The Journal of Sociology Studies*, Vol. 3, No. 7, pp. 41-56.
- Lotman Y, Uppenskij BA (2011). On the Semiotic Mechanism of culture (Translated from English to Persian by Farzan Sojoodi), In F. Sojoodi (Ed.) *Article Series of Cultural semiotics*, Tehran: Nashr-e Elm.
- Madanipour A (2000). *Design of Urban Space: An Inquiry into a Socio-Spatial Process* (Translated from English to Persian by F. Mortazaei), Tehran: Sherkat-e Pardazesh va Barnamehrizi-ye Shahri.
- Mirza Z, Khanjan A (2006). Representation of ideology and power in translation, *Translation Studies Quarterly*, Vol. 3, No. 12, pp. 7-28.
- Mobaraki M, Aminzadeh S (2014). Translation theory and competence: Scientific and practical basis of systematic model of translation training, *Language and Translation Studies*, Vol. 26, No. 2, pp. 133-153.
- Monadi M (2016). Texte, lecteur, secret, signification, *Analse de contenne*, *Journal of New Thoughts on Education*, Vol. 12, No. 1, pp. 27-60.

- Monafi Anari S (2008). Jodaei Napazir Boodan-e Tarjomeh az Zendegei-ye Rozmare-ye Ensan, Naghd va Baresi dar Korsi-ye Nazariyeh Pardazi.
- Navabakhsh M, Karimi F (2013). Power meaninh in the theories of michel foucault, Journal of Political Science, Vol. 3, pp. 49-63.
- Nesbitt K (2018). Theorizing new agenda for architecture an anthology of architectural theory, (Translated from English to Persian by R. Shirazi), Tehran, Nashr-e Nei.
- Newmark P (1979). Review of J. House, A model for Translation Quality Assessment, The Incorporated Linguist, Vol. 18, pp. 61-62.
- Nida E (1964). Principles of correspondence, In L. Venuti (Ed.), The translation Studies Reader, Routledge: London.
- Pakatchi A (2012). Tarjomeh Shenasi-ye Qur'an-e Karim, Teharn: Daneshgah-e Emam Sadegh.
- Parsi HR (2002). Shenakht-e Mohtavaye Fazaye Shahri, Honar-Ha-Ye-Ziba, Memari-va-Shahrsazi, Vol. 11, No. 11, pp. 41-49.
- Partovi P (2003). Place & Placelessness, Phenomenological Approach. Honar-Ha-Ye-Ziba, Memari-va-Shahrsazi, Vol. 14, No. 14, pp. 40-50.
- Pische Var A (1997). Jame'h Shenasi-ye Siyasi, Ahvaz: Entesharat-e Daneshgah-e Azad Eslami.
- Posner R (2004). Basic tasks of cultural semiotics. In G. Witham and J. Wallmansberger (Eds.), Signs of Power-Power of Signs, Essays in Honor of Jeff Bernard. Vienna: INST.
- Posner R (2011). Basic tasks of cultural semiotics. (Translated from English to Persian by Sh. Shah Toosi). In F. Sojoodi (Ed.) Article Series of Cultural semiotics, Tehran: Nashr-e Elm.
- Pym A (2009). Translator Training. Pre-print text written for the Oxford Companion to Translation Studies. Retrieved from: http://usuaris.tinet.cat/apym/online/training/2009_translator_training.pdf, at April, 2018: 12:50:21 PM.
- Relph E (2010). Place & placelessness. (Translated from English to Persian by M. R. Noghsan Mohammadi et al.), Tehran: Arman Shahr Publication.
- Sohrabi B, Azami A, Yazdani HR (2013). Asib Shenasi Pazhohesh-ha-ye Anjam Shodeh dar Zamineyeh Modiriat-e Eslami Ba Roykard-e Fara Tarkib, Cheshmandaz-e Modiriat-e Dolati, Vol. 6, pp. 9-24.
- Yar Mohammadi L (2004). Goteman Shenasi-ye Rayej va Enteghadi. Tehran: Nashr-e Hermes.
- Zieleniec A (2007). Space and Social Theory, SAGE Publications.

Developing the Process of Creating Readable Urban Space and its Affecting Factors based on the Understanding and Analysis of Translation Theories; a Meta-Theoretical Approach

Maryam Mohammadi (Corresponding Author)

¹Associate Professor, Faculty of Architecture and Urban Planning, University of Art, Tehran, Iran (m.mohammadi@art.ac.ir)

Received
16/11/2018

Revised
11/06/2019

Accepted
25/09/2019

Available Online
21/07/2020

The creation of understandable and readable urban space is very important. In fact, humans interact with the environment when the received message from the environment is recognized in their Semiosphere. This indicates that paying attention to cultural meanings of environmental design is essential. Accordingly, this research aims to develop the production process of such a space, based on the linguistic paradigm. Despite the importance of this issue, there has been a decline of meaning in the modern era. Therefore, theorists criticize the modernist approach and try to find different solutions to this problem. Thus, in the transition from modern theory to postmodern theories, a wide range of theoretical paradigms have been recognized that are classified in the categories of phenomenology, linguistic theory (including semiotics, structuralism, post-structuralism, deconstructionism), Marxism, and feminism. Among these paradigms, linguistics has been developed in relation to the category of meaning. In fact, the revival of thought in the form of linguistic paradigms changed the postmodern cultural criticism. Meanwhile, semiotics, structuralism, and post-structuralism have been effective in the re-development of many disciplines, especially critical actions. These paradigms have once again focused simultaneously on meaning and symbolism in architecture and urban planning.

This paper aims to develop the step-by-step process of designing readable urban spaces and identify the factors influencing the creation of such spaces based on linguistic theory. This paradigm was selected due to its ability to solve the problems caused by the perdition of meaning in the field of architecture and urban planning. In this paper, translation studies have been used as a knowledge related to the selected paradigm. In fact, this paper aims to achieve the ultimate goal of the research by using, scrutinizing and understanding the theories proposed in translation studies.

The present study is an analytical study according to its purpose. This study uses the meta-theoretical approach as a type of Meta-Study approach. Therefore, historical and comparative methods are used in scrutinizing the theories proposed in translation studies. Having carefully examined the theories proposed in the field of translation studies, the authors have described the process of creating readable spaces according to the research purpose and problem. Meanwhile, the inefficiency of the traditional translation theories has been studied in creation of readable urban spaces. Eventually, the reasons for using modern translation theory and the application of this process have been explained using logical reasoning.

The results of the meta-theoretical analysis show that the modern theory of translation and the cultural translation approach that leads to communicative translation is a desirable approach in producing a cultural text in the city. Finally, the process of creating readable urban spaces have been developed by adapting the modern theory of translation to the process of designing meaningful urban spaces. Accordingly, the urban designers should identify the metalinguistic realm of space and the city, and analyze the source of the language. Having applied the filter of culture and the discourses of

power and ideology, the designers should identify the hidden and understandable signs and meanings of space and translate them in a process-oriented way. In other words, the cultural translation model is used as an optimal model for creating readable urban spaces. Thus, that the signs in the source text (from Lotman's point of view) represent the cultural identities. This means that the cultural text is produced in the semiosphere. In fact, semiosphere is a center in which texts are produced, and out of which chaos and disorder threaten the inside of the semiosphere. This issue is also important in the target text; meaning that the consideration of signs in the source text in the translation process should pass the filter of culture in the target text for producing a cultural text. Accordingly, in this process, the urban designer should use the signs in the semiosphere to provoke the continuity of meaning and create a cultural text. Otherwise, the produced text will have non-cultural and non-encrypted meanings for the users. There are semiospheres of other cultures within the semiosphere of any culture that interact and communicate with each other. This means that in the process of intercultural communication, some of the signs and meanings outside of the culture may be accepted.

Key words:

Text, Translation Theory, Meta theory, Process, Readable urban space

---

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Journal of Iranian Architecture & Urbanism. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License.

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله:

محمدی، مریم (۱۳۹۹). تدوین فرآیند خلق فضاهاى شهری قرائت‌پذیر و عوامل مؤثر بر آن مبتنی بر فهم و واکاوی نظریه‌های ترجمه؛ رهیافتی فرآیندی، نشریه علمی معماری و شهرسازی ایران، ۱۱(۱۹)، ۴۱-۵۶.

DOI: 10.30475/ISAU.2020.156522.1123

URL: http://www.isau.ir/article_110146.html

